

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA ETNOPEDAGOGIK KASBIY KOMPETENTLIKNI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI

<https://doi.org/10.70728/orien.v07.i03.037>

Qosimova Nilufar Muratjon qizi
nilufar_jalilova@mail.ru
Qo‘qon davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarda etnopedagogik kasbiy kompetentlikni shakllantirish va takomillashtirishning nazariy-metodik asoslari yoritiladi. Oliy ta‘lim tizimida milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg‘unligi, xalq og‘zaki ijodi, urf-odat va an‘analarni ta‘lim-tarbiya jarayoniga integratsiya qilishning samarali shakl va usullari tahlil qilinadi. Bundan tashqari, etnopedagogik kompetentlik strukturasini aniqlab, uni rivojlantirishga qaratilgan bosqichma-bosqich metodik modelni taklif etadi

Kalit so‘zlar: etnopedagogika, etnopedagogik kompetentlik, bo‘lajak o‘qituvchi, kasbiy kompetentlik, milliy qadriyatlar, xalq pedagogikasi

METHODOLOGY OF IMPROVING ETHNOPEDAGOGICAL PROFESSIONAL COMPETENCE IN FUTURE TEACHERS

Kasimova Nilufar Muratjon qizi
nilufar_jalilova@mail.ru
Kokand State University

Abstract: This article discusses the theoretical and methodological foundations of the formation and improvement of ethnopedagogical professional competence in future teachers. The integration of national and universal values, folk oral creativity, customs and traditions into the educational process in the higher education system is analyzed. In addition, it identifies the structure of ethnopedagogical competence and offers a step-by-step methodological model aimed at its development

Keywords: ethnopedagogy, ethnopedagogical competence, future teacher, professional competence, national values, folk pedagogy

Mamlakatimizda ta‘lim tizimi modernizatsiyasi jarayonida bo‘lajak o‘qituvchining shaxsiy va kasbiy fazilatlariga qo‘yiladigan talablar tubdan yangilanmoqda. Ayniqsa, yosh avlodni milliy g‘oya va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq, vatanparvar, ma‘naviy barkamol insonlar etib tarbiyalashda etnopedagogik

yondashuvning o'zni beqiyosdir. Bu esa oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan bo'lajak o'qituvchilarda etnopedagogik kasbiy kompetentlikni shakllantirish va rivojlantirish metodikasini ilmiy asoslashni taqozo etadi

Maqolannngning dolzarbligi shundaki, hozirgi globallashuv sharoitida milliy identifikatsiyani asrab-avaylash, madaniy merosni uzviy davom ettirish, etnik bag'rikenglik va madaniyatlararo muloqotni yo'lga qo'yishda o'qituvchining etnopedagogik kompetentligi asosiy omilga aylanmoqda.

Maqolaning maqsadi - bo'lajak o'qituvchilarda etnopedagogik kasbiy kompetentlikni takomillashtirishga qaratilgan metodikani nazariy va amaliy jihatdan asoslash hamda uning tarkibiy qismlarini ochib berish.

Etnopedagogika - xalqning ko'p asrlik tarbiyaviy tajribasini, urf-odat va marosimlarini, xalq og'zaki ijodi namunalarini, tili va madaniyatini o'z ichiga olgan, tarbiyaviy salohiyatga ega bo'lgan bilimlar tizimidir. Shu nuqtai nazardan etnopedagogik kasbiy kompetentlik bo'lajak o'qituvchining:

- ✓ Milliy va mahalliy etnomadaniy merosni bilishni
- ✓ uni ta'lim-tarbiya jarayoniga maqsadli integratsiya qila olishi
- ✓ turli millat va elatlar madaniyatiga hurmat bilan yondashishi
- ✓ o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash va tolerantlikni shakllantira olishi bilan xarakterlanadigan kasbiy sifatlar majmui sifatida talqin etiladi.

Mazkur kompetentlik quyidagi tarkibiy komponentlardan iborat bo'lishi mumkin:

1. Kognitiv (bilim) komponent - milliy qadriyatlar, xalq pedagogikasi, etnopsixologiya, madaniyatshunoslik bo'yicha tizimli bilimlar;
2. Aksialogik (qadriyat) komponent - milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik, vatanparvarlik, bag'rikenglik, insonparvarlik;
3. Operatsional (amaliy) komponent - ta'lim jarayonini etnopedagogik materiallar asosida loyihalash, dars va darsdan tashqari tadbirlarni tashkil etish ko'nikmalari;
4. Kommunikativ komponent - ko'p madaniyatli muhitda samarali muloqot, ota-onalar va mahalla bilan hamkorlik;
5. Refleksiv komponent - o'z etnopedagogik faoliyatini tahlil qilish, xatolarni anglash va tuzatish, doimiy o'zini rivojlantirishga intilish.

Etnopedagogik kompetentlikni rivojlantirish quyidagi nazariy yondashuvlarga tayanadi:

- Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv - talabaning individual etnomadaniy tajribasini hisobga olish;
- Madaniyatga yo'naltirilgan yondashuv - ta'lim mazmunini milliy va hududiy madaniyat bilan uyg'unlashtirish;
- Kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv - bilimdan ko'ra amaliy qo'llay olishni ustuvor deb bilish;

- Integrativ yondashuv - etnopedagogik mazmunni pedagogika, psixologiya, tarix, adabiyot, san'atshunoslik kabi fanlar bilan bog'lash.

Bu yondashuvlar asosida o'qituvchi tayyorlash dasturlari, o'quv reja va fan dasturlarini yangilash, amaliyot va mustaqil ta'lim turlarini boyitish zarur bo'ladi.

Etnopedagogik kasbiy kompetentlikni takomillashtirish metodikasi shartli ravishda uch bosqichdan iborat:

1. Motivatsion-tanishtiruv bosqichi.

Maqsadi - talabalarda milliy va etnomadaniy merosga qiziqish uyg'otish, etnopedagogik kompetentlik zarurligini anglatish.

Metodik ishlar:

- "Milliy qadriyatlar va zamonaviy ta'lim", "Xalq pedagogikasi manbalari" mavzularida ma'ruza va munozaralar;

- o'quvchilar bilan xalq og'zaki ijodi, marosim va urf-odatlariga oid videomateriallar tahlili;

- etnopedagogik mavzudagi esse, taqdimot, "aqliy hujum" usullari.

2. Mazmuniy-amaliy bosqich

Maqsadi - talabalarda etnopedagogik bilim, ko'nikma va malakalarni tizimli ravishda shakllantirish.

Metodik ishlar:

- pedagogika, tarbiya nazariyasi, metodika fanlarida maxsus modul va mavzularni kiritish;

- dars konspekti, tarbiyaviy tadbir senariylarini xalq an'analari, maqol, matal, rivoyat, dostonlar asosida loyihalash;

- etnopedagogik kechalar, xalq o'yinlari festivali, "Milliy liboslar kuni", "Oilaviy qadriyatlar" kabi loyihalar ishlab chiqish;

- ta'lim muassasalarida o'quv-amaliy mashg'ulotlar, kuzatuvlar, mikro- darslar o'tkazish.

3. Refleksiv-baholash bosqichi

Maqsadi - talabalarning etnopedagogik kompetentlik darajasini tahlil qilish va mustahkamlash.

Metodik ishlar:

- test, so'rovnoma, portfel, kuzatuv varaqalari orqali diagnostika;

- talabalarning o'z-o'zini baholashi, refleksiv kundaliklar yuritishi;

- "eng yaxshi etnopedagogik dars" tanlovi, portfoliosini himoya qilish;

- natijalarga ko'ra individual maslahat va tavsiyalar berish.

Bo'lajak o'qituvchining etnopedagogik kasbiy kompetentligi zamonaviy ta'lim sifati va samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biridir. Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

1. Etnopedagogik kompetentlik tarkibiga kognitiv, aksialogik, operatsional, kommunikativ va reflektiv komponentlar kiradi.
2. Etnopedagogik mazmunni oliy ta'lim fanlari, pedagogik amaliyot va mustaqil ta'lim bilan integratsiya qilish kompetentlikni samarali shakllantirish imkonini beradi.
3. Motivatsion-tanishtiruv, mazmuniy-amaliy va reflektiv-baholas bosqichlaridan iborat metodik model bo'lajak o'qituvchilar etnopedagogik kompetentlik darajasini sezilarli oshiradi.
4. Taklif etilgan metodikani o'quv rejalarga, fan dasturlariga va pedagogik amaliyot tizimiga bosqichma-bosqich tatbiq etish o'qituvchi tayyorlash sifatini yangi bosqichga ko'tarishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mutalipova M.J. - Xalq pedagogikasi. - Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2015.
2. Mutalipova Mavlyuda J. - Xalq Pedagogikasi (o'quv qo'llanma). - Toshkent: Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2011.
3. Abdullayeva N.J. - Xalq pedagogikasi (o'quv qo'llanma). - Andijon: Andijon davlat universiteti, 2018.
4. Nilufar, K. (2022). IN FINE ARTS AND DRAWING LESSONS. USING CASE STAGE EDUCATIONAL TECHNOLOGY." Open Access Repository9, 11, 88-92.
5. Muhammedovich, S. U. B. Problems of Teaching Drawing at School. International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development, 4(1), 35-39.
6. Nilufarkhan, Q., & Dildorakhan, A. (2022). Theoretical foundations of the history of applied arts of Uzbekistan. In E Conference Zone (Vol. 1, pp. 12-13).
7. Qosimova, N. (2022). Goals and objectives of creative thinking in the course of the lesson. Educational and Pedagogical Sciences, 14(7), 2167-2170.
8. Solijon o'g'li, Q. B. Carpentry Schools-Applied Art Foundation Of Development. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(11), 945-949.
9. Kasimova, N. M. K. (2022). Representatives of the Kokan School of Coppersmithing, Glorifying the National Craft. RegiINTERNATIONAL JOURNAL ON ECONOMICS, FINANCE AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT, 4(11), 86-90.
10. Qosimova, N. (2022). IN FINE ARTS AND DRAWING LESSONS. USING CASE STAGE EDUCATIONAL TECHNOLOGY." Scienceweb academic papers collection.